

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی

شکوفه کلانتری قزوینی¹

نادرقلی قورچیان²

حمیدرضا آراسته³

امیرحسین محمد داودی⁴

چکیده

هدف: هدف این پژوهش آن بود تا ضمن شناسایی و بررسی وضعیت موجود ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر ارتقای اخلاق دانشجویی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی، بتواند راهکارهای مناسبی برای ارتقای اخلاق دانشجویی ارائه دهد. **روش:** روش این پژوهش توصیفی - پیمایشی بوده و برای جمع‌آوری داده‌ها از دو روش تکنیک دلفی (پرسش از خبرگان) و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش، استادان و دانشجویان کلیه واحدهای دانشگاهی مورد مطالعه بودند. تعداد نمونه دانشجویان از طریق جدول کرجسی مورگان، 340 نفر به دست آمد که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. 20 نفر از استادان نیز به شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه از طریق قضاوت خبرگان و پایایی آن، از طریق محاسبه آلفای کرونباخ (0/94) تأیید شد. **یافته‌ها:** در نتیجه انجام تحلیل عاملی تعداد 31 مؤلفه در قالب پنج بُعد برای اخلاق دانشجویی استخراج شد که این ابعاد و بار عاملی آنها عبارتند از: 1. اخلاق دانشجویی (0/52)، 2. ملاحظات پژوهشی (0/86)، 3. صداقت پژوهشی (0/94)، 4. رفتار اجتماعی (0/91)، 5. رفتار فردی (0/85). **نتیجه‌گیری:** شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی می‌تواند به مدیران و سیاستگذاران آموزش عالی برای رشد و ارتقای آن کمک کند.

واژگان کلیدی: اخلاق دانشجویی، ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی، دانشگاه.

دریافت مقاله: 95/07/01؛ تصویب نهایی: 96/02/22.

1. دکترای مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.
2. دکترای مدیریت آموزشی و برنامه درسی، استاد گروه مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران (نویسنده مسئول) / نشانی: تهران، انتهای بزرگراه شهید ستاری، میدان دانشگاه، بلوار شهدای حصارک، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات / نامبر: 02144169705 / Email: naghourchian@gmail.com
3. دکترای مدیریت و نظارت در آموزش عالی، استاد گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
4. دکترای مدیریت آموزشی، استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران.

الف) مقدمه

اخلاقیات به مجموعه‌ای از اصول وجدانی اشاره دارند که هدف آنها، افزایش سلامت جامعه است. اخلاقیات که اغلب با رفتار اخلاقی مرتبط‌اند، نقش مهمی در رفتار اخلاقی افراد، جامعه و مشاغل موجود در جامعه دارند. در هر عرصه‌ای که انسان دست به رفتار و فعالیت می‌زند، بدون تردید، اخلاق و ارزشهای اخلاقی سهم قابل توجهی در جهت‌دهی رفتار وی ایفا می‌کنند. یکی از عرصه‌هایی که معیارها و ارزشهای اخلاقی نقش غیر قابل انکاری در تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای نهایی افراد ایفا می‌کنند، عرصه تحصیل علم و دانش است. در این عرصه، افراد همواره با تقاضاهای مختلفی روبه‌روند که باید آنها را با تصمیم‌گیری متناسب با شرایط خود اجابت کنند. بخش قابل توجهی از این تصمیم‌ها، مبتنی بر اصول اخلاقی که افراد در مسیر رشد خود آنها را کسب کرده‌اند، می‌باشند. برای نمونه، دانشجویان به اشکال مختلف با موقعیتها و تقاضاهایی در محیط دانشگاه مواجه‌اند که در آنها، رفتارهای مختلف اخلاقی و غیر اخلاقی از خود نشان می‌دهند. در چنین عرصه‌ای، منظور از اخلاق دانشگاهی آن است که فرد تا چه اندازه اعمال و اقدامات خود را بر مبنای ارزشهایی نظیر صداقت، تکیه بر تلاش شخصی، عدم سوءاستفاده از دسترنج و زحمات دیگران، انجام رفتارهای نوع‌دوستانه و خدایسندانه با دیگران و رعایت شأن و احترام دیگران انجام می‌دهد. (تاگو و همکاران، 1391)

صداقت علمی¹ عبارت بسیار گسترده‌ای است که برای معین کردن هدایت اخلاقی در بافت آموزشی به کار برده می‌شود. صداقت علمی، منعکس‌کننده صداقت دانشجو در به انجام رساندن پروژه‌ها و تکالیف کلاسی، رعایت صداقت در امتحانات و در پژوهش است. به بیان دقیق‌تر؛ صداقت علمی در آمادگی، تکمیل و تسلیم تکالیف درسی و امتحانات و همچنین در روابط دانشجویان با یکدیگر و نیز روابط دانشجو با استاد وی است (زویو کاکووا و وود،² 2015). این اصطلاح به‌طور گسترده‌ای به‌عنوان شاخصی برای اخلاق دانشجویی به کار برده می‌شود و به‌خصوص در ارتباط با رفتارهای دانشجویان در ارتباط با تقلب و سرقت علمی است (مک‌فارلند، ژانگ و پون،³ 2012). مطالعات بسیاری که به موضوع بی‌صداقتی علمی⁴ در میان دانشجویان پرداخته‌اند، اغلب به انواعی از اعمال و رفتارها اشاره می‌کنند که احتمال ارتکاب به آنها از جانب دانشجویان بسیار است و این اعمال و رفتارها شامل تقلب در امتحانات و تکالیف درسی، جعل داده، سرقت علمی،⁵ استفاده نادرست از منابع، به نام خود ارائه دادن آثار دیگران و فریب دادن کارمندان علمی است. از

1. Academic Integrity
 2. Zivcakova & Wood
 3. Macfarlane, Zhang & Pun
 4. Academic Dishonesty
 5. Plagiarism

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 243

نظر شایو،¹ بی‌صدافتی علمی پدیده‌ای بسیار جدی در آموزش عالی است. وی در مقدمه پژوهش خود بیان کرده: تقلب، رسالت یک مؤسسه را که انتقال دانش است، تضعیف کرده، به سیستم نمره‌دهی عادلانه مؤسسه لطمه وارد کرده و همچنین قضاوت در مورد ارزشهای اجتماعی را تضعیف می‌کند. لذا تقلب، یک پدیده شوم آموزشی است که بر یادگیری دانشجویان اثرات نامطلوبی دارد. به‌علاوه، بی‌صدافتی علمی، جرم محسوب می‌شود. از نظر بسیاری از پژوهشگران، دانشجویانی که در دوران تحصیل اقدام به تقلب می‌کنند، در آینده و هنگام اشتغال به کار نیز اقدام به این عمل می‌کنند. (شایو، 2015)

اگرچه اصول و ارزشهای انسانی و رفتارهای اخلاقی در سازمانهای آموزشی، به‌خصوص دانشگاهها، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، اما بر اساس نظر اعضای هیئت علمی، دانشجویان، مدیران و سیاستگذاران آموزش عالی، اخلاقیات حرفه‌ای علمی در ایران، وضعیتی بحث‌برانگیز دارند (فراسخواه، 1385). تجربه زیسته استادان و دانشجویان نشان از آن دارد که الزامات اخلاق علم، در حد مطلوب رعایت نمی‌شوند. کپی‌برداری تمام یا اکثر پژوهشهای دیگران، عدم استناد به منابع مورد استفاده، جعل داده‌ها، بی‌احترامی به اساتید یا به همتایان، بی‌اعتنایی به مقررات آموزشی و دانشجویی و پژوهشی و غیره از اهم این موارد است. مهم‌تر از همه آنکه، دانشجویان در عدم پیروی از اخلاق علم وارد مسابقه‌ای مخرب می‌شوند و سعی می‌کنند گوی سبقت را از سایر دانشجویان برابند؛ بدین نحو که کمتر کار کنند، بیشتر به اساتید بی‌احترامی کنند، کمتر به مقررات دانشگاهی مقید باشند و بیشتر نمره بگیرند (استوده انواری و بقانی سرابی، 1390). به‌علاوه، وجود ارتباط مثبت میان عدم صداقت علمی با عدم صداقت در محل کار، بیانگر این معناست که تقلب و فریبکاری علمی، پیامدهای اجتماعی‌ای فراتر از کلاس درس دارد. (دیکس² و همکاران، 2014)

از جمله اهداف دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، تربیت شهروندانی متعهد و دلسوز و خدمتگزار به جامعه است؛ کسانی که خیر و صلاح امور را تشخیص دهند و با حسی از تعهد و انسان‌دوستی در راستای تحقق اهداف الهی و انسانی گام بردارند. نهادینه کردن اصول اخلاقی در بین دانشجویان و آماده کردن آنها برای زندگی حرفه‌ای آینده، بخش مهمی از مسئولیت دانشگاههاست (باغانی و همکاران، 1392). ارتقای اخلاق دانشجویی در دانشگاهها از اهمیت بسزایی برخوردار است و این مهم حاصل نمی‌شود مگر با ساماندهی برنامه‌های جامع در زمینه آموزش، کنترل و هدایت اخلاقی دانشجویان و در صورت تخلف از مؤلفه‌های اخلاقی، تنبیه فرد خاطی.

بر اساس مطالعه ادبیات موجود، اخلاق دانشجویی را می‌توان از سه بُعد اخلاق آموزشی، پژوهشی و فردی - اجتماعی بررسی کرد. اخلاق آموزشی، به رعایت هنجارهای علمی و تحصیلی از سوی دانشجو

1. Chun-Hua Hsiao
2. Dix

اشاره دارد؛ همچون پابندی به صداقت علمی و عدم ارتکاب به تقلب در انجام تکالیف و پروژه‌های کلاسی یا در امتحانات. اخلاق پژوهشی به رعایت اصول و قوانین اخلاق پژوهش اشاره دارد و اخلاق فردی - اجتماعی نیز وظایف و مسئولیتهای فردی و اجتماعی دانشجویان را در محیط دانشگاه مشخص می‌کند. لذا مسئله اساسی این پژوهش، وجود ابهام در ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی است. در این پژوهش تلاش می‌شود ضمن شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی و تبیین سهم هر یک از آنها در ارتقای اخلاق دانشجویی، وضعیت موجود اخلاق دانشجویی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی بررسی شود.

ب) پیشینه پژوهش

موضوع اخلاق، از مباحث مهمی است که توسط مجامع بین‌المللی، سازمانها، سیاستگذاران و برنامه‌ریزان کشورهای مختلف و محققان و متخصصان رشته‌های مختلف علوم و فنون مورد توجه ویژه قرار گرفته است. توجه به اخلاق و رفتارهای اخلاقی طی سالهای اخیر از جانب پژوهشگران و نظریه‌پردازان عرصه‌های مختلف، راه را بر شناسایی و معرفی متغیرهایی که زندگی فردی و جمعی انسانها را تحت تأثیر قرار می‌دهند باز کرده است. (تاگو و همکاران، 1391)

دانشجویان از مهم‌ترین مجموعه‌های انسانی در هر جامعه‌اند. گرچه مهم‌ترین وظیفه مراکز دانشگاهی، آموزش علم و دانش و کسب مهارت در سطح حرفه‌ای است، اما وظیفه انتقال و ترویج ارزشهای اخلاقی و فرهنگی، شکوفا کردن توانایی‌های فردی و اجتماعی و کمک به رشد شخصیتی، عاطفی، رفتاری و فکری را می‌توان از وظایف مهم در مراکز دانشگاهی برشمرد (رفعتی و همکاران، 1393). از اهداف دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، تربیت شهروندانی متعهد و دلسوز و خدمتگزار به جامعه است؛ کسانی که خیر و صلاح امور را تشخیص داده، با حسی از تعهد و انسان‌دوستی در راستای تحقق اهداف الهی و انسانی گام بردارند. نهادینه کردن اصول اخلاقی در دانشجویان و آماده کردن آنها برای زندگی حرفه‌ای آینده، بخش مهمی از مسئولیت دانشگاههاست (باغانی و همکاران، 1392). نگاموک¹ معتقد است مراکز آموزش عالی باید در تمام سطوح، ضمن بررسی وضعیت اخلاقی، ویژگی‌های اخلاقی را به تدریج به دانشجویان آموزش دهند تا بتوانند رفتارهای درست را تشخیص دهند (آراسته و همکاران، 1389). اخلاق‌مند عمل کردن دانشجویان نقش مهمی در آینده سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه دارد. دانشجو قلب تپنده جامعه است و اخلاق‌مند بار آمدن او، به رواج رفتارها و کردارهای درست در سطح جامعه می‌انجامد. ضرورت این مسئله از آن جهت است که دانشجو هر آنچه در دانشگاه آموخته، با خود به جامعه می‌آورد و نه تنها به جامعه

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 245

محلّی و ملی خود، بلکه به جامعه جهانی منتقل می‌کند. مطالعاتی که به موضوع بی‌صدافتی علمی در میان دانشجویان پرداخته‌اند، اغلب به انواعی از اعمال و رفتارها اشاره می‌کنند که احتمال ارتکاب به آنها از سوی دانشجویان بسیار است و این اعمال و رفتارها شامل تقلب در امتحانات و تکالیف درسی، جعل داده، سرقت علمی، استفاده نادرست از منابع، به نام خود ارائه دادن آثار دیگران و فریب دادن کارمندان علمی است. لذا با توجه به ضرورت شفاف سازی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی در نظام آموزش عالی کشور در اینجا به بررسی موضوع اخلاق دانشجویی از دیدگاه پژوهشگران مختلف خواهیم پرداخت.

جمشیدی بروجنی و همکاران (1393)، در پژوهشی با هدف بررسی میزان آگاهی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز از مصادیق سرقت علمی و عوامل مؤثر بر آن، این عوامل را در پنج گروه فرهنگی، پرورشی، آموزشی، اجتماعی و اقتصادی و فناوریانه مورد تحلیل و شناسایی قرار دادند. خرمائی و همکاران (1393) در پژوهشی با عنوان «نقش صبر و مؤلفه‌های آن به عنوان فضایل اخلاقی در پیش‌بینی امید دانشجویان» به این نتیجه رسیدند که صبر و مؤلفه‌های آن با نمره کل امید به زندگی و هر دو مؤلفه آن (تفکر راهبردی و تفکر عاملی) همبستگی مثبت معنادار دارد. همچنین، صبر نمره کل امید به زندگی و مؤلفه‌های تفکر راهبردی و تفکر عاملی را پیش‌بینی کرد. مؤلفه‌های متعالی شدن، استقامت و رضایت صبر نیز از عوامل مهم پیش‌بینی کننده امید و مؤلفه‌های آن بودند.

یافته‌های پژوهش رفعتی و همکاران (1393) با عنوان «هوش اخلاقی دانشجویان پزشکی دانشگاههای علوم پزشکی شهر تهران» نشان داد شاخصه‌های هوش اخلاقی شامل ثبات عملکرد، راستگویی و بیان حقیقت، استقامت برای حق و حقیقت، پابندی به عهد، مسئولیت‌پذیری برای انتخابهای شخصی، اعتراف به اشتباهات و قصورها، قبول مسئولیت برای خدمت به انسانها، فعالانه علاقه‌مند بودن به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران، در میان دانشجویان در حد مطلوب بوده است.

شرفی و علی‌بیگی (1392) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل رفتار تقلب در بین دانشجویان: کاربرد مقیاس‌بندی چند بعدی»، دریافته‌اند که دانشجویان رفتارهای تقلب را در دو بُعد نشان دادند. بُعد اول که به نام «نوع رفتارهای تقلب» تفسیر شد، بین رفتارهای تقلب از نظر رفتارهای مربوط به امتحانات و رفتارهای مربوط به تکالیف و پروژه‌های درسی تفاوت قایل شدند. بُعد دوم با عنوان «جدیت رفتار تقلب» نامگذاری شد. این بُعد نشان داد که دانشجویان بعضی از رفتارهای تقلب را نسبت به سایر رفتارها، تخلف جدی‌تر و مهم‌تری می‌دانند.

اسمعیل‌پور زنجانی و همکاران (1392) در پژوهش خود با عنوان «درآمدی بر کدهای اخلاقی برای دانشجویان پرستاری در ایران»، با انجام مطالعه مروری و با بررسی اسناد و مستندات موجود در زمینه کدهای اخلاقی دانشجویان پرستاری دانشگاههای مختلف، به استنتاج کدهای اخلاقی برای دانشجویان

پرستاری در ایران پرداختند. این کدها در دو بخش ارائه شدند که عبارتند از: الف) یکپارچگی فردی و حرفه‌ای: 1. صداقت، 2. مسئولیت‌پذیری؛ ب) کمال رفتاری: 1. عدم تبعیض، 2. رازداری، 3. اطلاع‌رسانی، 4. معرفی، 5. خودارزیابی، 6. رعایت شئونات دانشجویی، 7. عدم آسیب رساندن، 8. تضاد منافع، 9. پذیرش نقطه نظرات علمی، 10. آموزش.

نوروزی و بختیاری (1392) به بررسی میزان پابندی دانشجویان به اخلاق علمی و عوامل دانشگاهی مؤثر بر آن پرداختند. در سنجش اخلاق علمی، اخلاق پژوهشی و اخلاق دانشجویی را مد نظر قرار داده‌اند. یافته‌ها نشان داد متغیرهای ارزیابی فایده از اخلاق علمی، هنجار ذهنی، احساس تعلق به محیط تحصیلی، احساس عدالت آموزشی، اخلاق آموزشی اساتید، فشار روانی تحصیلی، جامعه‌پذیری علمی و ارتباط صمیمی با اساتید، با پابندی به هنجارهای دانشجویی اخلاق علمی رابطه معنادار دارد و به میزان 53 درصد تغییرات اخلاق علمی را توضیح می‌دهد.

ثناگو و همکاران (1391) در پژوهش خود با عنوان «تجربیات و دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی درباره اخلاق دانشجویی»، به تبیین مفهوم اخلاق دانشجویی از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی پرداختند. یافته‌ها نشان داد احترام، مضمون اصلی استخراج‌شده در این پژوهش است. رفتار محترمانه با استاد و همکلاسی، داشتن شخصیت دانشجویی و حفظ احترام مکان دانشگاه، از مضامین فرعی بودند. دانشجویان مفهوم اخلاق دانشجویی را داشتن رفتار جامعه‌پسند در محیط دانشگاه اعلام کردند و رفتار ناپسند از دید جامعه، با اخلاق دانشجویی منافات داشت.

عمران و آیوبامی¹ (2011) در پژوهش خود به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر رفتارهای غیر شرافتمندانه علمی دانشجویان نیجریایی پرداختند. یافته‌ها نشان داد عوامل مربوط به دانشکده، مانند سیاست صداقت علمی، نگرش اعضای هیئت علمی و مدیران دانشکده و دیگر عوامل، تأثیر مستقیم و غیر مستقیم بر رفتار اخلاقی دانشجویان دارند. همچنین عوامل اجتماعی (مانند نظم اجتماعی، رسوم اجتماعی، جهت‌گیری‌های ارزشی و هنجاری) با میانجی‌گری فرایندهای شناختی، تأثیر غیر مستقیم بر رفتار اخلاقی دانشجویان دارند.

جیرگال² و همکاران (2015)، در پژوهشی به بررسی رواج رفتارهای متقلبانانه دانشجویان دندان‌پزشکی و نیز به بررسی نگرش و ادراک آنها در خصوص اینگونه رفتارها پرداختند؛ همچنین روشهای گوناگون دانشجویان برای ارتکاب اعمال غیر شرافتمندانه را مشخص ساخته و راههای ایجاد محیطی که رفتارهای خلافکارانه را کاهش می‌دهد، تعیین کردند. نتایج نشان داد حدود 0/76 دانشجویان اذعان داشتند که در اعمال متقلبانانه شرکت کرده‌اند و 0/60 نیز بیان کرده‌اند که علت تقلب آنها به خاطر فشار و بار زیاد کاری

1. Adesil M. Imran & Oseni R. Ayobami
2. Jeergal

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 247

درسهای دانشگاهی بوده است. معمول‌ترین نوع تقلب، زل زدن به برگه دیگر افراد بوده است. از سوی دیگر، پشتکار به خرج دادن در امتحانات کلینیکی چندان از سوی پاسخ‌دهندگان مسئله جدی و مهمی تلقی نمی‌شده است. بسیاری از دانشجویان، موافق افزایش آگاهی اخلاقی و همچنین افزایش شدت کنترل مراقبان در جلسه امتحان بوده‌اند.

ج) روش پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت و هدف، کاربردی؛ از نظر نوع داده‌ها، کمی و کیفی و از لحاظ روش اجرا، از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه اعضای هیئت علمی دارای مرتبه استادیار به بالا و نیز دانشجویان واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان قزوین بود که در سال تحصیلی 94-95 مشغول به تحصیل بوده‌اند. طبق آمار به دست آمده از منابع مطلع، تعداد کل اعضای هیئت علمی واحدهای دانشگاهی مذکور 574 نفر و تعداد دانشجویان استان 37570 نفر بود. برای جمع‌آوری اطلاعات و پاسخگویی به سؤال اول پژوهش که عبارت است از: «تعیین ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی»، به دلیل وجود ابهام در ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی، از تکنیک دلفی بهره گرفته شد. دلفی، پیمایشی مبتنی بر نظر خبرگان است که در دو یا چند دور انجام می‌شود و در هر دور، نتایج پیمایش قبلی به عنوان بازخورد به پاسخ‌دهندگان ارائه می‌شود (فیضی و ایران‌دوست، 1392). محقق پس از تعیین اعضای پانل، به شیوه نمونه‌گیری هدفمند از میان اساتید دانشگاهی دارای مرتبه استادیار، دانشیار و استاد، افراد آشنا با موضوع تحقیق که تمایل به همکاری داشتند، تعداد 20 نفر را انتخاب و تکنیک دلفی را در دو دور برگزار کرد. در دور اول، پرسشنامه‌ای شامل 107 گویه و در قالب چهار بُعد متشکل از ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی که از پژوهشهای پیشین استخراج شده بود، در اختیار اعضای پانل قرار گرفت. علاوه بر این، از آنان خواسته شد نظراتشان را درباره مؤلفه‌هایی که در این فهرست موجود نیست، ارائه کنند. در دور دوم، مجموعه مؤلفه‌هایی که در دور اول پیشنهاد شده بود، برای تعیین درجه تناسب در قالب طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت و شامل گزینه‌های «کاملاً مناسب: 5»، «مناسب: 4»، «نظری ندارم: 3»، «نامناسب: 2»، «کاملاً نامناسب: 1»، شامل 76 گویه و در قالب سه بُعد در اختیار خبرگان قرار گرفت. در تکمیل پرسشنامه‌های توزیع شده از اعضا پانل درخواست شد تا در مقابل هر گویه، علامت $\sqrt{}$ یا \times را قرار دهند.

برای تحلیل پرسشنامه‌ها از تکنیک تحلیل محتوا برای شناسایی موضوعات اصلی استفاده شد. به دلیل آنکه پاسخها به اشباع نظر رسیدند، نتایج نهایی دلفی با پایان یافتن دور دوم بسته شد. بدین ترتیب، نتایج نهایی پژوهش منبعث از نقطه‌نظرهای واقعی اعضای هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان قزوین و بر اساس دانش و تجربه آنها به دست آمد. سپس بر اساس یافته‌های جمع‌آوری شده و تحلیل

نظرات استادان، پرسشنامه دیگری طراحی و در میان دانشجویان توزیع شد. از میان کل دانشجویان دانشگاههای استان قزوین، 340 نفر از طریق جدول کرجسی مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته با تعداد 36 گویه استفاده شد که در قالب طیف ده گانه تنظیم شده بود. پرسشنامه شامل دو قسمت بود؛ در قسمت اول، ویژگی‌های دموگرافیک افراد پرسش شد و قسمت دوم، شامل 36 سؤال بود. برای تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، از نظر خیرگان استفاده شد. برای تعیین روایی سازه پرسشنامه پژوهش نیز از تحلیل عاملی اکتشافی¹ (روش تحلیل مؤلفه اصلی²) به واسطه نرم‌افزار آماری SPSS و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری به واسطه نرم‌افزار آماری لیزرل انجام شد. پایایی پرسشنامه پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS صورت گرفت که نتایج به دست آمده برای کل پرسشنامه و همچنین برای هر یک از ابعاد به شرح جدول 1 است.

جدول 1: میزان آلفای کرونباخ برای پرسشنامه تحقیق

متغیرها	شماره گویه‌ها	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
اخلاق آموزشی	2 تا 4	3	0/716
ملاحظات پژوهشی	5 تا 9، 12 و 14	7	0/858
صداقت پژوهشی	15 تا 22	8	0/881
رفتار اجتماعی	23 و 25 تا 31	8	0/892
رفتار فردی	32 تا 36	5	0/837
اخلاق دانشجویی (کل)	2 تا 36 به جز 1، 10، 11، 13، 24	31	0/947

همان‌طور که در جدول 1 مشخص است، ضریب آلفای به دست آمده برای ابعاد اخلاق دانشجویی و همچنین کل پرسشنامه اخلاق دانشجویی بالاتر از 0/70 است و این موضوع نشان‌دهنده همبستگی درونی بین متغیرها برای سنجش مفاهیم مورد نظر بوده و می‌توان گفت که پرسشهای مورد نظر همگی یک متغیر را اندازه‌گیری می‌کنند. بنابر این، پرسشنامه ابعاد اخلاق دانشجویی از پایایی لازم برخوردار بوده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش توصیفی با استفاده از جداول و نمودارهای توزیع فراوانی، به بررسی ویژگی‌های عمومی پاسخگویان پرداخته شد و در بخش استنباطی، تجزیه و تحلیل هر یک از سؤالات پژوهش با استفاده از آزمونهای آماری مرتبط انجام شد. سؤال

1. Explanatory Factor Analysis
2. Principal Component Analysis

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 249

اول پژوهش در رابطه با شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر ارتقای اخلاق دانشجویی، همچنین تعیین روایی سازه پرسشنامه‌ها با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی بررسی شده است. به منظور بررسی سؤال دوم، از آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای تعیین وضعیت موجود متغیرها استفاده شد. برای تحلیل این سؤالات، نرم‌افزار SPSS نسخه 18 به کار رفته است. همچنین برای تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه‌ها از تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری (SEM) با نرم‌افزار لیزرل نسخه 8/8 استفاده شده است. به منظور بررسی نرمال بودن متغیرها نیز از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است.

د) یافته‌های تحقیق

1. توصیف ویژگی‌های عمومی پاسخگویان

50/9 درصد پاسخگویان، زن و 49/1 درصد مرد بودند. سن 9/1 درصد از پاسخ‌دهندگان 20 سال و کمتر، 37/9 درصد 21 تا 25 سال، 17/9 درصد 26 تا 30 سال، 14/7 درصد 31 تا 35 سال، 10/9 درصد 36 تا 40 سال و 9/1 درصد بالاتر از 40 سال بودند. یک نفر، معادل 0/3 درصد نیز سن خود را عنوان نکرده است. همان‌طور که مشخص است، اکثر پاسخگویان 21 تا 25 سال سن دارند. مقطع تحصیلی 2/9 درصد پاسخگویان کاردانی، 48/8 درصد کارشناسی، 45/3 درصد کارشناسی ارشد و 2/9 درصد دکتری بود. همان‌طور که مشخص است، اکثر پاسخگویان مورد مطالعه در مقطع کارشناسی بودند.

2. بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

یکی از پیش‌فرضهای استفاده از آزمونهای پارامتریک، نرمال بودن توزیع داده‌های پژوهش است. برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای استخراج‌شده از تحلیل عاملی، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف¹ استفاده شد. آزمون نرمال بودن کولموگروف-اسمیرنوف برای تمامی متغیرهای پژوهش انجام شد. نتایج به شرح جدول 2 ارائه شده است.

1. Kolmogorov-Smirnov

جدول 2: نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرهای تحقیق

وضعیت موجود		متغیرها
Sig.	آماره z	
0,163	1,119	اخلاق آموزشی
0,072	1,288	ملاحظات پژوهشی
0,459	0,854	صداقت پژوهشی
0,632	0,747	رفتار اجتماعی
0,362	0,923	رفتار فردی
0,228	1,042	اخلاق دانشجویی (کل)

همان‌طور که در جدول 2 گزارش شده است، سطح معناداری آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای همه متغیرها در هر دو وضعیت موجود و مطلوب، بزرگ‌تر از 0/05 است. بنابراین، فرض صفر رد نمی‌شود و می‌توان نتیجه گرفت همه متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند.

3. ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر ارتقای اخلاق دانشجویی در دانشگاه آزاد اسلامی

بر اساس ادبیات پژوهش و نظرخواهی از متخصصان و صاحب‌نظران (اجرای تکنیک دلفی)، تعداد سه بعد و 36 گویه برای اخلاق دانشجویی در نظر گرفته شد که به منظور تأیید این ابعاد و همچنین تعیین روایی سازه، از تحلیل عامل اکتشافی¹ (روش تحلیل مؤلفه اصلی²) استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی بر گویه‌های باقیمانده نشان داد که میزان آزمون کیسیر مایر (شاخص کفایت نمونه‌گیری) برابر 0/935، مقدار آزمون بارتلت برابر 5793/202 با درجه آزادی 465 و سطح معناداری 0/000 است. در تحلیل عاملی شاخص کفایت نمونه‌گیری³ باید دست کم 0/7 و ترجیحاً بالاتر از آن باشد. همچنین نتیجه آزمون کرویت بارتلت⁴ باید از لحاظ آماری معنادار باشد. بنابراین، نتایج تحلیل عاملی به شیوه واریماکس نشان داد که پس از هشت بار چرخش، بهترین راه حل عاملی دارای پنج عامل و میزان واریانس تبیین شده توسط این عوامل برابر با 59/96 درصد است. بنابراین، اخلاق دانشجویی دارای پنج بُعد است که عبارتند از: اخلاق آموزشی، ملاحظات پژوهشی، صداقت پژوهشی، رفتار اجتماعی و رفتار فردی.

1. Explanatory Factor Analysis
 2. Principal Component Analysis
 3. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)
 4. Bartlett Test of Sphericity

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 251

پس از شناسایی و نامگذاری ابعاد اثرگذار بر ارتقای اخلاق دانشجویی، پنج بُعد شناسایی شده مجدد در معرض تحلیل عاملی اکتشافی قرار گرفتند تا از این طریق دریابیم آیا از این پنج بُعد می‌توان یک عامل با عنوان اخلاق دانشجویی استخراج کرد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی روی گویه‌ها نشان داد که میزان آزمون کیسیر مایر (شاخص کفایت نمونه‌گیری) برابر $0/841$ ، مقدار آزمون بارتلت برابر $886/414$ با درجه آزادی 10 و سطح معناداری $0/000$ است. نتایج تحلیل عاملی نشان داد بهترین راه حل عاملی، دارای یک عامل است؛ یعنی چنانچه از مجموعه این پنج بُعد، یک عامل استخراج شود، به اندازه $65/37$ درصد کل واریانس اخلاق دانشجویی تبیین می‌شود. ماتریس عاملی ذیل، بارهای عاملی هر گویه را نشان می‌دهد. توصیف و نامگذاری مؤلفه‌ها با توجه به بار عاملی گویه‌هایی که مؤلفه‌های استخراج شده در آنها بزرگ‌ترین سهم را داشته، صورت می‌گیرد. بار عاملی هر یک از ابعاد بر اخلاق دانشجویی در جدول 3 مشخص شده است.

جدول 3: ماتریس عاملی ابعاد اخلاق دانشجویی

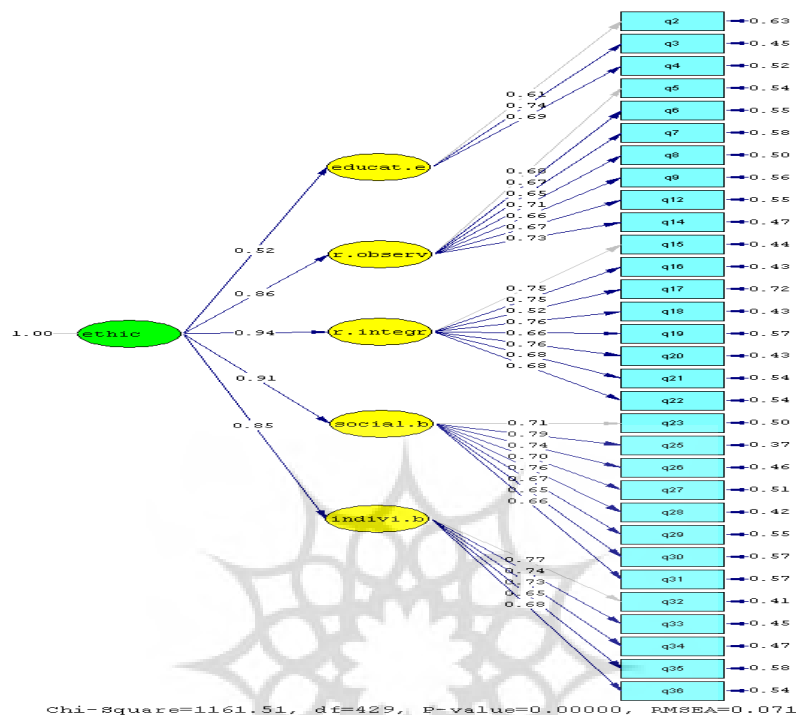
ابعاد	اخلاق دانشجویی
صداقت پژوهشی	0,892
رفتار اجتماعی	0,875
ملاحظات پژوهشی	0,847
رفتار فردی	0,830
اخلاق آموزشی	0,550

بر اساس جدول 3، «صداقت پژوهشی» دارای بیشترین بار عاملی ($0/892$) و «اخلاق آموزشی» دارای کمترین بار عاملی ($0/550$) بر اخلاق دانشجویی‌اند.

4. تحلیل عاملی مرتبه دوم برای اخلاق دانشجویی

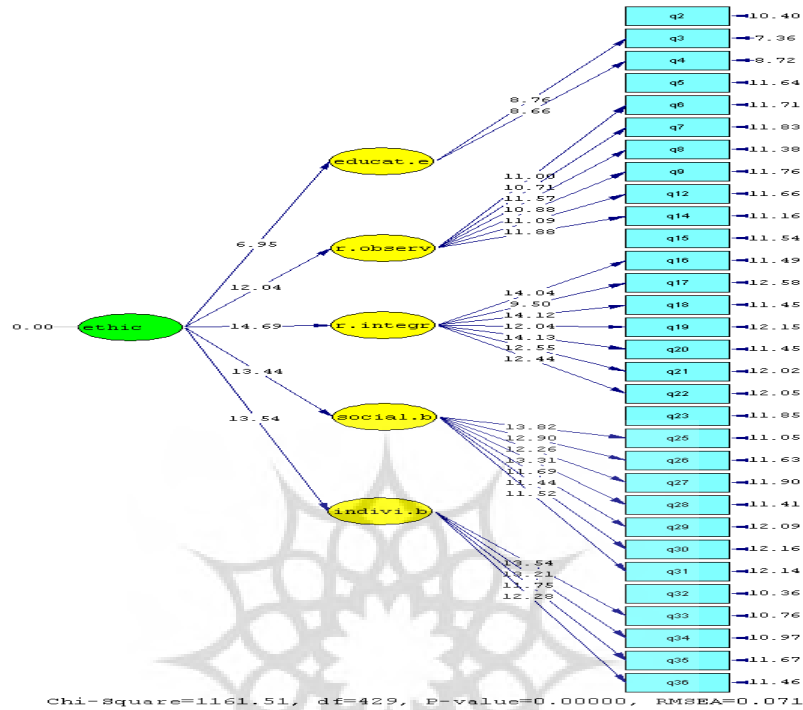
به منظور بررسی و تأیید روایی اخلاق دانشجویی بر اساس ابعاد و گویه‌های استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی، از مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم استفاده شد.

یک) مدل در حالت برآورد استاندارد: مدل در حالت برآورد استاندارد بارهای عاملی هر یک از ابعاد اخلاق دانشجویی و گویه‌های مربوطه را نشان می‌دهد. همان‌طور که در شکل 1 مشخص است، بار عاملی همه ابعاد و گویه‌ها از $0/5$ بیشتر و در حد قابل قبولی قرار دارد. در بین ابعاد اخلاق دانشجویی، بیشترین بار عاملی مربوط به «صداقت پژوهشی» ($0/94$) و کمترین بار عاملی مربوط به «اخلاق آموزشی» ($0/52$) است.

شکل 1: مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم برای اخلاق دانشجویی در حالت برآورد استاندارد

دو) مدل در حالت معناداری: شکل 2، مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم برای اخلاق دانشجویی را در حالت ضرایب معناداری نشان می‌دهد. اعداد موجود روی مسیرها، نشانگر مقدار آماره تی است. با توجه به اینکه کلیه مقادیر آماره تی، مسیرها بزرگ‌تر از $1/96$ هستند؛ بنابراین، ارتباط معناداری بین هر یک از ابعاد پنج‌گانه با اخلاق دانشجویی و همچنین بین هر گویه با بعد مربوط به آن وجود دارد. گفتنی است که مسیرهای حذف‌شده مدل در حالت معناداری مربوط به پارامترهایی اند که در برآورد مدل تثبیت شده و در دیاگرام مسیر در حالت ضرایب استاندارد با رنگ خاکستری نشان داده می‌شوند. از این رو مقدار تی برای آنها محاسبه نمی‌شود. به همین دلیل از دیاگرام مسیر در حالت معناداری حذف شده‌اند.

شکل 2: مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم برای اخلاق دانشجویی در حالت معناداری

جدول 4، شاخصهای برازش تحلیل عاملی مرتبه دوم برای اخلاق دانشجویی را نشان می‌دهد.

جدول 4: شاخصهای برازش مربوط به بررسی روایی اخلاق دانشجویی

نتیجه	CFI	SRMR	NNFI	NFI	AGF I	GFI	RMSEA	df/ χ^2	χ^2	حد مجاز
نتیجه	بالاتر از 0/9	کمتر از 0/05	بالاتر از 0/9	بالاتر از 0/9	بالاتر از 0/9	بالاتر از 0/9	کمتر از 0/08	5	P>0/05	حد مجاز
برازش قابل قبول	0/97	0/047	0/97	0/95	0/91	0/92	0/071	2/71	=1161/51 χ^2 df=429 P=0/00	اخلاق دانشجویی

با توجه به نتایج جدول 4، شاخصهای برازش مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم اخلاق دانشجویی در حد مجاز قرار داشته و در مجموع، حاکی از برازش قابل قبول هر یک از مدلهاست. بار عاملی به دست آمده

254 ♦ فرهنگ در دانشگاه اسلامی 23

برای هر یک از ابعاد و گویه‌ها از مقدار قابل قبول (0/5) بالاتر و مؤید آن است که روایی پرسشنامه اخلاق دانشجویی در حد قابل قبول و مورد تأیید است.

5. وضعیت موجود اخلاق دانشجویی در دانشگاه آزاد

به منظور تعیین وضعیت موجود اخلاق دانشجویی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شده است؛ در این روش، میانگین مشاهده شده ابعاد و عوامل استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی، با میانگین مورد انتظار آنها مقایسه شد.

میانگین مورد انتظار برابر با حد متوسط متغیر است. پرسشنامه در طیف 10 گزینه‌ای لیکرت (از 1 تا 10) تنظیم شده بود که حد وسط آن برابر 5/5 است؛ بنابراین این، میانگین مورد انتظار هر متغیر، برابر با حاصل ضرب تعداد سؤالات به کار رفته برای اندازه‌گیری آن متغیر در عدد 5/5 است.

جدول 5: نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی وضعیت موجود اخلاق دانشجویی

متغیرها	میانگین مشاهده شده	انحراف استاندارد	میانگین مورد انتظار	تفاوت میانگین	t	df	Sig.
اخلاق آموزشی	16,20	4,76	16,5	-0,30	-1,17	339	0,243
ملاحظات پژوهشی	36,71	9,24	60,5	-23,79	-47,46	339	0,000
صداقت پژوهشی	40,47	11,82	44	-3,53	-5,51	339	0,000
رفتار اجتماعی	43,10	13,47	44	-0,90	-1,23	339	0,221
رفتار فردی	27,58	8,24	27,5	0,08	0,17	339	0,867
اخلاق دانشجویی (کل)	164,06	38,62	170,5	-6,44	-3,08	339	0,002

همان‌گونه که در جدول 5 دیده می‌شود:

- بین میانگین مشاهده شده «اخلاق آموزشی» با میانگین مورد انتظار، تفاوت معناداری وجود ندارد (Sig.=0/243 و $t=-1/17$)؛ زیرا سطح معناداری آن بیشتر از 0/05 است؛ بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده اخلاق آموزشی (16/20) تقریباً با میانگین مورد انتظار (نمره 16/5) برابر است. بنابراین، وضعیت موجود اخلاق آموزشی در حد متوسط است.

- تفاوت میانگین مشاهده شده «ملاحظات پژوهشی» با میانگین مورد انتظار، معنادار است (Sig.=0/000 و $t=-47/46$)؛ زیرا سطح معناداری آن کمتر از 0/05 است؛ بدین ترتیب که میانگین مشاهده شده ملاحظات پژوهشی (36/71) از میانگین مورد انتظار (نمره 60/5) کوچک‌تر است. لذا وضعیت موجود ملاحظات پژوهشی از حد متوسط پایین‌تر است.

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 255

- تفاوت میانگین مشاهده‌شده «صداقت پژوهشی» با میانگین مورد انتظار، معنادار است (Sig.=0/000 و $t=-5/51$)؛ زیرا سطح معناداری آن کمتر از 0/05 است؛ بدین ترتیب که میانگین مشاهده‌شده صداقت پژوهشی (40/47) از میانگین مورد انتظار (نمره 44) کوچک‌تر است. بنابر این، وضعیت موجود صداقت پژوهشی از حد متوسط پایین‌تر است.
- بین میانگین مشاهده‌شده «رفتار اجتماعی» با میانگین مورد انتظار، تفاوت معناداری وجود ندارد (Sig.=0/221 و $t=-1/23$)؛ زیرا سطح معناداری آن بیشتر از 0/05 است؛ بدین ترتیب که میانگین مشاهده‌شده رفتار اجتماعی (43/10) تقریباً با میانگین مورد انتظار (نمره 44) برابر است. لذا وضعیت موجود رفتار اجتماعی در حد متوسط است.
- بین میانگین مشاهده‌شده «رفتار فردی» با میانگین مورد انتظار تفاوت معناداری وجود ندارد (Sig.=0/867 و $t=0/17$)؛ زیرا سطح معناداری آن بیشتر از 0/05 است. بدین ترتیب که میانگین مشاهده‌شده رفتار فردی (16/20) تقریباً با میانگین مورد انتظار (نمره 16/5) برابر است؛ یعنی وضعیت موجود رفتار فردی در حد متوسط است.
- تفاوت میانگین مشاهده‌شده «اخلاق دانشجویی» با میانگین مورد انتظار معنادار است (Sig.=0/002 و $t=-3/08$)؛ زیرا سطح معناداری آن کمتر از 0/05 است؛ بدین ترتیب که میانگین مشاهده‌شده اخلاق دانشجویی (164/06) از میانگین مورد انتظار (نمره 170/5) کوچک‌تر است. بنابر این، وضعیت موجود اخلاق دانشجویی از حد متوسط پایین‌تر است.

هـ) بحث و نتیجه‌گیری

با اجرای تحلیل عاملی اکتشافی بر پرسشنامه ابعاد اخلاق دانشجویی، پنج بُعد و 31 مؤلفه برای اخلاق دانشجویی شناسایی شد که ابعاد به ترتیب عبارتند از: 1. اخلاق آموزشی، 2. ملاحظات پژوهشی، 3. صداقت پژوهشی، 4. رفتار اجتماعی، 5. رفتار فردی. سپس بار دیگر تحلیل عاملی اکتشافی روی این پنج بُعد انجام و یک عامل با عنوان «اخلاق دانشجویی» استخراج شد. نتایج نشان داد بُعد صداقت پژوهشی دارای بیشترین بار عاملی و اخلاق آموزشی دارای کمترین بار عاملی بر اخلاق دانشجویی‌اند.

بُعد اول: «اخلاق آموزشی»؛ مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده این بُعد عبارتند از: آگاهی و شناخت دانشجویان از موارد مرتبط با سوءرفتار علمی، رعایت صداقت در انجام تکالیف و پروژه‌های کلاسی و درگیر نشدن در سرقت علمی، رعایت صداقت در امتحانات و عدم ارتکاب به تقلب. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در این بُعد، بیشتر مؤلفه‌هایی قرار گرفته‌اند که در ارتباط با شناخت دانشجویان درباره موارد مرتبط با سوءرفتار علمی و نیز رعایت صداقت در تکالیف و پروژه‌های کلاسی و امتحانات است. بر اساس نتایج به

دست آمده از وضعیت موجود «اخلاق آموزشی» و مقایسه آن با میانگین مورد انتظار، این نتیجه حاصل شد که وضعیت موجود آن در حد متوسط است. لذا از نظر دانشجویان، وضعیت موجود این بعد، نامطلوب و نامناسب ارزیابی شده است. همچنین نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد کمترین بار عاملی در بین ابعاد اخلاق دانشجویی، مربوط به «اخلاق آموزشی» است. در بین گویه‌های این بعد، بیشترین بار عاملی مربوط به «رعایت صداقت در امتحانات و عدم ارتکاب به تقلب» و کمترین بار عاملی مربوط به «رعایت صداقت در انجام تکالیف و پروژه‌های کلاسی و درگیر نشدن در سرقت علمی» گزارش شده است. آگاهی دانشجویان از مصادیق سرقت علمی می‌تواند در جلوگیری از سرقت علمی و تقویت اخلاق علمی در دانشگاهها مؤثر باشد. برای این منظور لازم است تا دانشگاهها برای با اهمیت‌تر نشان دادن کیفیت آموزش در چشم دانشجویان و اعضای هیئت علمی، اقدامات آگاهی‌بخشی را از طریق برگزاری سمینارها، پوستر و بنر انجام دهند؛ زیرا تربیت افراد فرهیخته و جوانی که در آینده عهده‌دار اداره امور جامعه خواهند شد، اهمیت بسیاری دارد. امروزه به دلیل وجود اینترنت، میزان وقوع سرقت علمی نیز افزایش پیدا کرده است. دانشجویان به راحتی مقالات علمی را از اینترنت دانلود کرده و در انجام تکلیف خود از این منابع، بدون ذکر مأخذ استفاده می‌کنند. برنامه‌واژه‌پرداز نیز با امکان عملکرد کپی و چسباندن مطالب، بیشتر به وقوع سرقت علمی دامن می‌زند. پیامدهای نامطلوب ارتکاب به سرقت علمی در تکالیف و پروژه‌های دانشگاهی و همچنین ارتکاب به تقلب در امتحانات تنها منحصر به دانشگاه نبوده، بلکه نتایج آن در آینده نیز نمود فراوان خواهد داشت. تقلب و سرقت علمی نه تنها اعتبار یک مؤسسه را زیر سؤال می‌برد و برقراری عدالت آموزشی را با مشکل مواجه می‌سازد، بلکه در رفتارهای آتی دانشجویان در هنگام اشتغال به کار نیز بروز خواهد کرد؛ به این نحو که فردی که در دانشگاه آموخته برای رسیدن به اهداف تحصیلی خود از راههای غیر اخلاقی و غیر مجاز بهره‌بردارد، در هنگام اشتغال به کار نیز برای دستیابی به موفقیت، راههای غیراخلاقی را بر راههای درست آن ترجیح داده و بدین گونه زمینه‌ساز بروز فساد در جامعه می‌شود.

بُعد دوم: «ملاحظات پژوهشی»: مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده این بُعد عبارتند از: رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان و حیوان) و سایر صاحبان حق؛ کسب رضایت آگاهانه از مشارکت‌کنندگان در پژوهش و ارائه اطلاعاتی به مشارکت‌کنندگان در خصوص هدف پژوهش، روش کار و ...؛ رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش؛ رعایت بی‌طرفی در انجام پژوهش؛ حفظ اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کلیه نهادهای مرتبط با تحقیق؛ پذیرش باورها بر اساس قضاوت مستدل؛ رعایت اصل کثرت‌گرایی روش‌شناختی و اجتناب از حصرگرایی روش‌شناختی در امر پژوهش. بر اساس نتایج به دست آمده از وضعیت موجود «ملاحظات پژوهشی» و مقایسه آن با میانگین مورد انتظار، روشن شد وضعیت موجود «ملاحظات پژوهشی» از حد متوسط و نیز میانگین وضعیت مطلوب پایین‌تر است. لذا از نظر دانشجویان، وضعیت موجود این بُعد،

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 257

نامطلوب و نامناسب ارزیابی شده است. به علاوه، نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد در بین گویه‌های در نظر گرفته شده برای اندازه‌گیری «ملاحظات پژوهشی»، بیشترین بار عاملی مربوط به «رعایت اصل کثرت‌گرایی روش‌شناختی» و کمترین بار عاملی مربوط به «رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش» است. در انجام پژوهش لازم است حریم شخصی مشارکت‌کنندگان در پژوهش رعایت شود و از دسترسی دیگران به اطلاعات خصوصی‌شان ممانعت به عمل آید. پژوهشگر ملزم به حفظ اسرار مشارکت‌کنندگان در پژوهش است. هنگامی که از موضوعات انسانی در پژوهش استفاده می‌کند، ملزم به رعایت حقوق و شأن انسانی مشارکت‌کنندگان است و باید با آنها با احترام برخورد کند. همچنین پژوهشگر موظف است در مقام توصیف و تبیین و حتی ارزش‌داوری، پایبند استدلال باشد و هیچ امری را بدون استدلال نپذیرد. به علاوه، رعایت اصل کثرت‌گرایی روش‌شناختی مانع از خطاپذیری محقق می‌شود؛ زیرا حصر‌گرایی، غیر اخلاقی بوده و بر اثربخشی تحقیق صدمه وارد می‌کند. بنا بر نتایج تحقیق، گویه «رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور» تأثیر کمتری در اندازه‌گیری ملاحظات پژوهشی دارد؛ شاید به این علت که تأثیر ملی پژوهش‌ها نادیده انگاشته شده و اهمیت چندانی به آن داده نمی‌شود، حال آنکه برد نتایج پژوهش‌ها نه تنها عرصه ملی، بلکه عرصه بین‌المللی را نیز می‌تواند تحت تأثیر قرار دهد. لذا کم اهمیت انگاشتن این عامل می‌تواند پیامدهای نامطلوبی داشته باشد. همچنین گویه «رعایت اصل کثرت‌گرایی» دارای تأثیر بیشتری در نسبت با سایر گویه‌های این بُعد، شناخته شده است. یکی از مواردی که می‌تواند به تداوم این امر منجر شود، آموزش و تدریس شیوه‌های نوین پژوهش علمی در دانشگاه و ترغیب دانشجویان به استفاده از شیوه‌های مختلف پژوهشی در کار علمی است؛ به خصوص استفاده از شیوه‌های ترکیبی و از منظر میان‌رشته‌ای که می‌تواند به رشد و توسعه علمی کشور نیز کمک رساند.

بُعد سوم: «صداقت پژوهشی»: مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده این بُعد عبارتند از: رعایت صداقت در ارائه نتایج پژوهش و توزیع و اشاعه آن به جامعه پژوهشی؛ صبوری و پشتکار در انجام پژوهش و اجتناب از شتابزدگی؛ اجتناب از جعل، تحریف یا سوءتعبیر در داده‌ها یا نتایج پژوهش علمی؛ رعایت دقت و اجتناب از ارتکاب خطا در پژوهش، به ویژه در ارائه نتایج و پرهیز از خودفریبی و تعصب؛ پیگیری عقاید جدید و نقد اندیشه‌ها و آرای قدیمی؛ اجتناب از خسارت زدن به اموال دانشگاه و جامعه و تلاش در راستای ایجاد منافع اجتماعی؛ داشتن تعهد نسبت به انجام پژوهش و نه انجام رفع تکلیفی پژوهش؛ داشتن انگیزه و علاقه فردی و اجتماعی برای انجام پژوهش و نه صرفاً بر اساس تکلیف یا چشمداشت مالی. بر اساس نتایج به دست آمده از وضعیت موجود «صداقت پژوهشی» و مقایسه آن با میانگین مورد انتظار، روشن شد که وضعیت موجود «صداقت پژوهشی» از حد متوسط پایین‌تر است. نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نیز نشان داد در بین گویه‌های در نظر گرفته شده برای اندازه‌گیری «صداقت پژوهشی»، بیشترین بار عاملی مربوط به

«پیگیری عقاید جدید و نقد اندیشه‌ها و آرای قدیمی» و «اجتناب از خسارت زدن به اموال دانشگاه و جامعه و تلاش در راستای ایجاد منافع اجتماعی» و کمترین بار عاملی مربوط به «اجتناب از جعل، تحریف یا سوء تعبیر در داده‌ها یا نتایج پژوهش علمی» است. این نتیجه، گویای وضعیت نامناسبی است که در پژوهش‌های دانشگاهی، به خصوص در میان پژوهش‌های دانشجویی رخ می‌دهد. بنابر این، لازم است تا بیشتر بر اهمیت اجتناب از جعل و تحریف تأکید شود. اخلاق پژوهش حکم می‌کند که نتایج پژوهش از جعل، تحریف یا سوء تعبیر دور بماند. رعایت اصل عینیت در پژوهش، یک الزام است. همچنین برای آنکه نتایج پژوهش قابل اتکا باشند، باید امکان ارتکاب خطا از بین برود. در پژوهش، تمایلات یا تعصبات پژوهشگر جایی ندارند و نتایج باید به دور از هر گونه شائبه‌ای ارائه شود. پژوهشگران لازم است مسئولیت‌های اخلاقی، همچون: رعایت صداقت، تعهد، داشتن انگیزه، صبوری و پشتکار، روحیه همکاری، در نظر داشتن مسئولیت خود در قبال جامعه و حامیان و همکاران را در نظر داشته باشند. در جمع آوری و تحلیل داده‌ها، رعایت دقت و صداقت لازم است. در ارائه نتایج و یافته‌های پژوهش نیز رعایت امانت و صداقت یک اصل اخلاقی است. به علاوه برای پیشبرد علم لازم است تا از تعصب نسبت به آرا و عقاید قدیمی دست برداشته و به نقد آنها پرداخته و عقاید جدید را پیگیری کنند. همه اینها هنگامی می‌تواند محقق شود که آموزش‌های لازم در این خصوص به دانشجویان داده شود و بر اجرای درست آن نظارت دقیق و تمام‌وقت از جانب اعضای هیئت علمی و سایر مسئولان و مدیران دانشگاه صورت پذیرد.

بُعد چهارم: «رفتار اجتماعی»؛ مؤلفه‌های این بُعد عبارتند از: نظم‌پذیری؛ درستکاری؛ بخشش؛ احساس همدلی؛ مسئولیت‌پذیری؛ اعتماد به نفس و عزت نفس؛ رعایت احترام مکان دانشگاه، کلاس درس و سایر افراد؛ حفظ شخصیت، متانت و وقار جنسیتی و آراستگی ظاهری. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در این بُعد مؤلفه‌هایی قرار گرفته‌اند که بیشتر در ارتباط با رعایت مؤلفه‌های اخلاقی در ارتباط با رفتار و آداب اجتماعی در محیط دانشگاه‌اند. بر اساس نتایج به دست آمده از بررسی وضعیت موجود «رفتار اجتماعی» و مقایسه آن با میانگین مورد انتظار، روشن شد که وضعیت موجود «رفتار اجتماعی» در حد متوسط قرار دارد. لذا از نظر دانشجویان، وضعیت موجود این بُعد، نامطلوب و نامناسب ارزیابی شده است. همچنین نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد در بین گویه‌های در نظر گرفته شده برای اندازه‌گیری این بُعد، بیشترین بار عاملی مربوط به گویه «درستکاری» و کمترین بار عاملی مربوط به «رعایت احترام مکان دانشگاه، کلاس درس و سایر افراد» است. هر چند این بُعد در وضعیت متوسطی قرار دارد، اما هنوز با وضعیت مطلوب فاصله دارد و برای پر کردن این فاصله باید اقداماتی صورت پذیرد. در این خصوص لازم است تا برخی نظریه‌های مرتبط با این بُعد بررسی شوند. مدل رشد اخلاقی اولین بار توسط کلبرگ (رُیابی و همکاران، 1388) ارائه شد. از نظر وی، قضاوت اخلاقی طی شش مرحله توسعه می‌یابد و این مراحل ساختارشناختی تفکر اخلاقی را نشان می‌دهند. وی بر نقش شناخت در توسعه اخلاق تأکید داشت. مدل رشد اخلاقی کلبرگ، توسط شاگردش

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 259

رست¹ توسعه داده شد. رست فرایند روان‌شناختی را که افراد برای بروز یک رفتار اخلاقی طی می‌کنند، در نظر گرفت. در مدل او چهار مرحله روان‌شناسی برای رفتار اخلاقی توضیح داده شده که شامل اجزای شناختی و نگرشی است و در رفتار قابل مشاهده اخلاقی تأثیر گذارند. چهار جزء روان‌شناختی مدل رست عبارتند از: حساسیت اخلاقی، قضاوت اخلاقی، انگیزه اخلاقی و شجاعت اخلاقی. حساسیت اخلاقی، آگاهی از تأثیر عملکرد ما بر دیگران، همدردی، درک هیجانهای دیگران و بیش‌نسبت به خود است. کسانی که از حساسیت اخلاقی برخوردارند، در مقابل خواسته‌ها و نیازهای دیگران مسئول و پاسخگو می‌باشند. همچنین برای انجام یک رفتار اخلاقی، فرد باید قضاوتی در مورد درست یا نادرست بودن آن رفتار از نظر اخلاقی داشته باشد و به دنبال آن، یک دسته فعالیت ترجیحی را که باید در آن موقعیت انجام شود، مشخص کند. به علاوه، برای انجام یک رفتار اخلاقی، لازم است فرد انگیزه کافی برای اولویت دادن به ارزشهای اخلاقی در مقابل سایر ارزشها از جمله منافع شخصی داشته باشد. در نهایت اینکه، ممکن است فرد تمام فاکتورهای ذکر شده را داشته باشد، اما در صورت تحت فشار قرار گرفتن، از انجام آن فعل خودداری کند؛ زیرا فاقد جزء شجاعت است. لذا میزان خاصی از هر یک از این اجزا برای انجام عمل اخلاقی لازم است (همان). همچنین، لنینک، کیل و جردن (آراسه و همکاران، 1389) 10 شایستگی را برای هوش اخلاقی در نظر گرفته‌اند که عبارتند از: رفتار مستمر در جهت اصول، ارزشها و باورها؛ راستگویی؛ ایستادگی برای حق؛ وفای به عهد؛ مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی؛ اقرار به اشتباهات و شکستها؛ قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران؛ اهمیت دادن به دیگران؛ توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران. علاوه بر موارد مذکور، یکی از مؤلفه‌های مرتبط با اخلاق دانشجویی، داشتن رفتار محترمانه است. رفتار محترمانه با استاد و همکلاسی و همچنین حفظ احترام مکان دانشگاه و داشتن شخصیت دانشجویی و به طور کل، داشتن رفتار جامعه‌پسند در محیط دانشگاه که در این بُعد دارای کمترین تأثیر شناخته شده است و این یعنی رعایت این گویه از جانب دانشجویان، چندان به عنوان عملی اخلاقی نگریسته نمی‌شود. بنابر این، برای آنکه بتوان اهمیت آن را در نظر دانشجویان بالا برد، باید اقدامات آگاهی‌بخشی در این خصوص صورت پذیرد. در عین حال لازم است در خصوص رعایت این مورد، بیشتر به دانشجویان گوشزد شود. همچنین می‌توان با تعیین یک سری تنبیه‌ها و مجازاتها از قبیل کسر نمره یا ... از وقوع آن جلوگیری کرد.

بُعد پنجم: «رفتار فردی»؛ مؤلفه‌های این بُعد عبارتند از: قدرت انطباق و سازگاری؛ خودتنظیم‌کنندگی و خودراهبری؛ امید و خوشبینی؛ کنترل عواطف و احساسات؛ حفظ حریم شخصی افراد. بر اساس نتایج حاصل از میانگین وضعیت موجود «رفتار فردی» و مقایسه آن با میانگین مورد انتظار،

روشن شد که وضعیت موجود این بُعد در حد متوسط است. نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نیز نشان داد که در بین گویه‌های در نظر گرفته شده برای اندازه‌گیری رفتار فردی، بیشترین بار عاملی مربوط به «قدرت انطباق و سازگاری» و کمترین بار عاملی مربوط به «حفظ حریم شخصی افراد» است. الگوی پنج عامل بزرگ شخصیتی که گلدبرگ مطرح کرد، پنج ویژگی شخصیتی کلان را بیان می‌کند که عبارتند از: برونگرایی، ثبات عاطفی، سازگاری و انطباق، مسئولیت‌پذیری و هوشمندی. طبق پژوهش‌های انجام شده، دو ویژگی هوشمندی و توافق و سازگاری، با بی‌صدقاتی علمی ارتباط منفی دارند. افراد برخوردار از ویژگی سازگاری، رفتارهای دوستانه، با ملاحظه و میانه‌رو از خود نشان می‌دهند و تمایل به مهربانی، همفکری، نوعدوستی و اعتمادورزی داشته، همچنین به ترس محدود می‌باشند؛ ترس از پیگرد قانونی یا مجازات شدن برای پیروی نکردن از قوانین و مقررات که این ترس، فرد را صادق، شایسته و قابل اعتماد می‌سازد. لذا از افرادی با این ویژگی انتظار می‌رود از رفتارهای غیر اخلاقی اجتناب کنند. نقش مؤلفه امید و خوشبینی در رفتار دانشجویان به این صورت است که می‌تواند با امید، موفقیت خود را افزایش دهد. اگر فرد امید به موفقیت نداشته باشد، برای دستیابی به اهداف خود راهها و اقدامات غیر اخلاقی را بر اقدامات اخلاقی ترجیح می‌دهد. امید و خوشبینی همراه با تلاش برای رسیدن به هدف تحصیلی، می‌تواند موفقیت فرد را تضمین کند. بنابر نتایج حاصل از یافته‌ها، در بین مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی، مؤلفه‌های «رعایت صداقت در امتحانات و عدم ارتکاب به تقلب»، «رعایت اصل کثرت‌گرایی روش‌شناختی و اجتناب از حصرگرایی روش‌شناختی در پژوهش»، «پیگیری عقاید جدید و نقد اندیشه‌ها و آرای قدیمی»، «اجتناب از خسارت زدن به اموال دانشگاه و جامعه و تلاش در راستای ایجاد منافع اجتماعی»، «درستکاری» و «قدرت انطباق و سازگاری»، دارای بیشترین تأثیر در ارتقای اخلاق دانشجویی در واحدهای مورد مطالعه‌اند. بنابر این، برای برنامه‌ریزی جهت ارتقای اخلاق دانشجویی و رسیدن به وضعیت مطلوب، مناسب‌تر از سایر مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی‌اند. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیقات جیرگال و همکاران (2015)، فعلی و همکاران (1393)، شرفی و علی‌بیگی (1392)، اسمعیل‌پور زنجانی و همکاران (1392)، رفعتی و همکاران (1393)، گیلک و پستلویت (2015)، خرمانی و همکاران (1393)، ثناگو و همکاران (1391) همسو است.

بر اساس یافته‌های این پژوهش پیشنهادهای ذیل را می‌توان ارائه داد:

- آموزش و تدریس شیوه‌های نوین پژوهش علمی در دانشگاه.
- آموزش شیوه‌های صحیح نگارش مقاله علمی در دانشگاه به دانشجویان.
- فرهنگ‌سازی و بیان معیارهای اخلاقی همچون تشویق لذت‌یادگیری، تأکید بر مهارت‌اندوزی و اتکا به نیروی خود.
- تلاش در راستای برقراری عدالت آموزشی.
- استفاده از نرم افزارها یا سیستم‌های کشف سرقت علمی.

شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی ♦ 261

- تغییر و اصلاح در شیوه‌های ارزشیابی مانند ارزشیابی‌های گسسته برای کاهش اضطراب دانشجویان و در نتیجه، کاهش میزان تقلب.
 - نظارت دقیق‌تر استادان بر تکالیف و پروژه‌های درسی دانشجویان.
 - همراستایی نحوه تدریس و ارزشیابی استادان دانشگاه با معیارهای صداقت علمی.
 - برگزاری سمینارهایی در خصوص صداقت علمی در دانشگاه.
 - معرفی استانداردهای صداقت علمی به عنوان بخشی از برنامه دانشجویان جدیدالورود.
 - توسعه ابزاری برای بررسی مسائل اخلاقی در دانشگاه و مدیریت این ابزارها.
 - برگزاری کارگاه‌های آموزشی در خصوص اخلاق دانشجویی و رعایت صداقت علمی.
 - طرح روشن سیاستهای صداقت علمی و اطلاع‌رسانی در خصوص این سیاستها از طریق سایت دانشگاه یا نصب پوستر و بنر در مکانهای مختلف دانشگاه و همچنین ارائه بروشورهایی به دانشجویان جدیدالورود در خصوص سیاستهای صداقت علمی دانشگاه و مؤلفه‌های اخلاق دانشجویی.
 - تقویت قوانین و مقررات مرتبط با تنبیه و مجازات خاطیان.
 - همکاری همه‌جانبه تمام ارکان دانشگاه برای نهاده‌سازی هنجارهای اخلاق دانشجویی.
- همچنین محدودیتهای این پژوهش عبارتند از:
- مرزهای پژوهش به واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان قزوین محدود بودند؛ لذا تعمیم نتایج به سایر واحدها باید با احتیاط انجام پذیرد.
 - جامعه آماری به اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاهها محدود بوده است.
 - عدم همکاری برخی از واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان قزوین با پژوهشگر در خصوص توزیع پرسشنامه‌ها.
 - عدم برگشت تعدادی از پرسشنامه‌ها.
 - عدم همکاری برخی اعضای هیئت علمی به دلیل مشغله زیاد کاری.

منابع

- آراسته، حمیدرضا؛ مصطفی عزیزی شمامی، علی جعفری راد و زهره محمدی جوزانی (1389). «بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان». راهبرد فرهنگ، ش 11-10: 214-202.
- اسمعیل پور زنجانی، سیمین؛ نصرالله شادنوش، زهره خوش گفتار، سهیلا مشعوف و احسان شمسی گوشتکی (1392). «درآمدی بر کدهای اخلاقی برای دانشجویان پرستاری در ایران». اخلاق پزشکی، سال هفتم، ش 26: 29-11.
- باغانی، رؤیا؛ فاطمه فرامرزی، مریم باعجری، فاطمه زارع و یاسر تیرایی (1392). «بررسی میزان رعایت کدهای اخلاقی توسط دانشجویان مامایی هنگام انجام معاینات واژینال در بخش زایمان و عوامل مؤثر بر آن». مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دوره بیست و سوم، ش 107: 94-90.
- ثناگو، اکرم؛ فرشته رایج، سامیه غنا، فروغ پارسایی و لیلا جویباری (1391). «تجربیات و دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی درباره اخلاق دانشجویی». توسعه آموزش در علوم پزشکی، دوره پنجم، ش 8: 35-27.
- جمشیدی بروجنی، گیتی؛ مریم سعیدی و غلامرضا حیدری (1393). «میزان آگاهی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز از مصادیق سرقت علمی و عوامل مؤثر بر آن». نظامها و خدمات اطلاعاتی، سال سوم، ش 4-3 (پیاپی 11-12): 108-95.
- خرمائی، فرهاد؛ فرشته زارعی، منصوره مهدی‌یار و اعظم فرمانی (1393). «نقش صبر و مؤلفه‌های آن به‌عنوان فضایل اخلاقی در پیش‌بینی امید دانشجویان». اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره هفتم، ش 3: 68-58.
- رفعتی، شیوا؛ ناهید رژه، طه‌محمد احمدی‌وش و علی دواتی (1393). «هوش اخلاقی دانشجویان پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران». اخلاق پزشکی، دوره هشتم، ش 27: 91-71.
- رویایی، رمضانعلی؛ فریدون رهنمای رودپشتی و حسین جباری (1388). «تأثیر فرهنگ بر استنباط اخلاقی دانشجویان حسابداری». مدیریت فرهنگی، سال سوم، ش 5: 101-85.
- ستوده انواری، هدایت‌اله و علی بقائی سرابی (1390). «نقش عوامل ساختاری، کنشی و رابطه‌ای در درونی شدن اخلاق علم در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی». پژوهش اجتماعی: 166-143.
- شرفی، لیدا و امیرحسین علی‌بیگی (1392). «تحلیل رفتار تقلب در بین دانشجویان: کاربرد مقیاس‌بندی چند بعدی». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش 70: 160-141.
- فراستخواه، مقصود (1385). «اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی (جایگاه و سازوکارهای اخلاقیات حرفه‌ای علمی در تضمین کیفیت آموزش عالی ایران)». اخلاق در علوم و فناوری، ش 1: 27-13.
- فعلی، سعید؛ سعید صفرپور و سلیمان رسولی آذر (1393). «عوامل مؤثر بر تقلب دانشجویان در آزمونهای دانشگاهی». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش 71: 77-57.

- فیضی، کامران و منصور ایران دوست (1392)، «دلفی روشی برای تحقیق تصمیم‌گیری و آینده پژوهی»، تهران، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی.
- نوروژی، فیض‌اله و مریم بختیاری (1392). میزان پایبندی دانشجویان به هنجارهای دانشجویی اخلاق علمی و عوامل دانشگاهی مؤثر بر آن. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.
- Arasteh, H.; M. Azizi Shamami, A. Jafari-Rad & Z. Mohammadi Jozani (2010). "A Study of Ethical Intelligence of Students". *Management System*, 3 (10-11): 201-214.
- Baghany, R.; F. Faramarzi, M. Baghjari, F. Zare & Y. Tabaraei (2013). "Observance of Midwives' Code of Ethics by Midwifery Students during Vaginal Examinations in Labor and its Influencing Factors in 2012". *J. Mazandaran Univ. Med. Sci.*; 23 (107): 90-94.
- Dix, E.L.; F.L. Emery & B. Le (2014). "Committed to the Honor Code: an Investment Model Analysis of Academic Integrity". *Soc Psychol Educ*, 17: 179-196.
- Esmailpour Zanjani. S.; N. Shadnoush, Z. Khoshgoftar, S. Mash'ooft & E. Shamsi Goshki (2013). "Introduction to Codes of Ethics for Nursing Students in Iran". *Medical Ethics*, 8 (26): 11-30.
- Fealy, Saied; Saeid Safar Pour & Suleiman Rasouli Azar (2014). "Effective Factors on Students' Cheating Behaviors on Exams: A Case Study of Gorgan Islamic Azad University". *Research and Planning in Higher Education*, 20 (1): 57-77.
- Ferasatkah, M. (2006). "Scientific Ethics is the Secret of Higer Education Promotion (Positon and Mechanism of Professional Scientific Ethics in Guarantying the Quality of Iran's Higher Education)". *Ethics in Science and Technology*, 1 (1): 13-27.
- Feizi, K. & Irandoost, M (2013). "The Delfi, A Methods for Research, Decision Mking and Futhur research", Tehran, Publication of Industrial Management Organization.
- Giluk, T.L. & B.E. Postlethwaite (2015). "Big Five Personality and Academic Dishonesty: A Meta-Analytic Review". *Personality and Individual Differences*, 59-67. doi:10.1016/j.paid.2014.08.027.
- Hsiao, C.H. (2015). "Impact of Ethical and Afective Variables on Cheating: Comparison of Undergraduate Students with and Without Jobs". *High Educ*, 65: 55-77. doi:10.1007/s10734-014-9761-x.
- Imran, A.M. & O.R. Ayobami (2011). "Academic Dishonesty among Tertiary Institution Students: An Exploration of the Societal Influences Using SEM Analysis". *International Journal of Education*, 3: 1-15. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.5296/ij.v3i2.636>
- Jamshidi Boroujeny, Giti; M. Saeedi & Gh. Haidari (2014). "A Survey on Knowledge of Post-Graduate Students of Shaheed Chamran University of Ahwaz of Plagiarism and its Influencing Factors". *Information Systems and Services*, 3 (3): 95-108.

- Jeergal, P.A.; R. Surekha, P. Sharma, V.A. Jeergal & T. Rani (2015). **“Prevalence, Perception and Attitude of Dental Students Towards Academic Dishonesty and Ways to Overcome Cheating Behaviors”**. *Journal of Advanced Clinical & Research Insights*, 2 (1): 2-6.
- Khormaei, F.; F. Zareie, M. Mahdiyar & A. Farmani (2014). **“Role of Patience and its Components as Moral Constructs in Predicting Hope among University Students”**. *Ethics and History of Medicine*, 7 (3): 58-68.
- Macfarlane, B., Zhang, J., & Pun, A. (2012). **Academic integrity: a review of literature**. *Studies in Higher Education*, 1-20.
- Norouzi, F. & M. Bakhtiari (2013). **Students Adherence to Student’s Norms of Scientific Ethics and Academic Factors Affecting on it**. Islamic Azad University.
- Rafati, Sh.; N. Rejeh, T.M. Ahmadi-vash & A. Davati (2014). **“A Study of Ethical Intelligence of Medical Students”**. *Medical Ethics*, 8 (27): 71-91.
- Royae, R.; F. Rahnamay Rodposti & H. Jabbari (2009). **“Effect of Culture on the Moral Elicit of Accounting Students”**. *Cultural Management*, 3 (3): 85-101.
- Sanago, A.; F. Rayej, S. Ghana, F. Parsae & L. Joybari (2012). **“Experience and Viewpoint of Medical Student about Student Ethics”**. *Medical Education Development*, 5(8): 27-35.
- Sharafi. L. & A. Alibeygi (2013). **“Analysis of Students’ Cheating Behaviors: Application of Multidimensional Scaling”**. *Research and Planning in Higher Education*, 19 (4): 141-160.
- Sotudeh Anvari, Hedaiatollah & Ali Baghaee Sarabi (2011). **“The Roles of Structural, Action and Relational Factors on Internalization of “Ethics of Science” among Postgraduate Students”**, *Social Research*, 4 (12):143-166.
- Zivcakova, L. & E. Wood (2015). **“Examining Instructional Interventions: Encouraging Academic Integrity Through Active Learning Approaches”**. In: M. Li & Y. Zhao (Eds.). *Exploring Learning & Teaching in Higher Education, New Frontiers of Educational Research* (P. 191-205). Berlin Heidelberg: Springer-Verlag. doi:10.1007/978-3-642-55352-3_8